

primair onderwijs
groep 5 tot en met 8

**noordbrabants
museum**

Kunst en animatie

docentenhandleiding

Inhoud

Inleiding	p. 3
Kunst en animatie	p. 4
Beeldaspecten	p. 5
Vorbereiding in de klas	p. 6
De museumles	p. 9
Verwerking in de klas	p. 10
Leerdoelen en culturele vermogens	p. 12
De museumregels	p. 14
Op onze website	p. 15

Kunst en animatie

Aantal leerlingen: maximaal 32

Tijd: 90 minuten

Kosten: €45,- per 16 leerlingen

Lesmateriaal: gratis

Reserveren: via de website of reservering@hnbm.nl (073) 6 877 820

Begeleiding: gratis toegang voor begeleiders, minimaal 1 op 10 leerlingen

Het Noordbrabants Museum

Afdeling Educatie

Verwersstraat 41

Postbus 1004

5200 BA 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6 877 836

E-mail: educatie@hnbm.nl

website: www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

© Het Noordbrabants Museum 2017

Tekst: Elise Beljaars, Alien Stieger en Tim Veldhuis

Fotografie: Bymarjo en Marc Bolsius

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

Inleiding

Welkom

Bedankt voor uw interesse in Het Noordbrabants Museum. Deze docentenhandleiding bevat alle informatie die u nodig heeft om uw leerlingen voor te bereiden op het museumbezoek en om op school met de museumles aan de slag te kunnen gaan. Vanzelfsprekend stemmen wij waar mogelijk de inhoud van de museumles af op het niveau en de wensen van de groep. De flexibiliteit van deze museumles staat voorop, de museumles kan aansluiten bij elk thema dat op school behandeld wordt. Als u de museumles wilt laten aansluiten bij een specifiek thema geef dit dan aan bij de reservering, zodat onze museumdocent hier rekening mee kan houden.

Mocht u na het lezen van deze handleiding nog vragen hebben, neem dan rechtstreeks contact op met de afdeling educatie via het telefoonnummer (073) 6 877 836.

Wij verheugen ons op uw komst.

Kunst en animatie

In deze museumles vormen beeldaspecten de rode draad. Leerlingen gaan zowel in de klas als in het museum aan de slag met verschillende beeldaspecten: lijn, kleur, licht, vorm, voorstelling en compositie.

Vorbereiding in de klas

In de klas maken de leerlingen kennis met de beeldaspecten in drie verschillende opdrachten. Wat zie je? Welke beeldaspecten zijn er? Welke beeldaspecten heeft de kunstenaar gebruikt?

De museumles

De museumles bestaat uit een rondleiding en een workshop. In de rondleiding leren de leerlingen beeldaspecten herkennen en benoemen. In de workshop gaan de leerlingen aan de slag in het Medialab en maken zij een animatiefilmpje waarin de beeldaspecten wederom centraal staan.

Verwerking in de klas

Op school verwerken de leerlingen de indrukken die zijn opgedaan in het museum. De leerlingen gaan op zoek naar een nieuw kunstwerk dat past bij de gemaakte filmpjes in de museumles.

Mogelijke thema's

De beeldaspecten zijn met elk onderwerp of thema te combineren. Geef bij uw reservering aan waar u in de klas mee bezig bent, dan sluiten wij daar in het museum graag bij aan.

Beeldaspecten

In deze museumles gaan de leerlingen actief aan de slag met verschillende beeldaspecten. Wat zijn de beeldaspecten ook al weer? Hier vindt u informatie per beeldaspect ter verdieping voor u of uw leerlingen.

Lijn

Een schilderij of tekening begint meestal met lijnen. Er zijn drie categorieën:

- Lijnsoort (recht, gebroken, gebogen, gegolfd).
- Lijnfunctie (contour, hulplijn, symmetrieas).
- Lijnwerking (schets, arceren, pointilleren).

Kleur

Er zijn veel verschillende kleuren. Je kunt deze ordenen, bijvoorbeeld in een kleurencirkel. Er zijn primaire, secundaire en tertiaire kleuren. Daarnaast kun je bijvoorbeeld ook kijken of kleuren warm of koud zijn.

Licht

Licht is nodig om kleuren en vormen zichtbaar te maken. Er zijn kunstmatige (lampen, kaarsen) en natuurlijke lichtbronnen (zon, maan). Met licht maak je bijvoorbeeld schaduw of weerspiegeling. Licht heeft verschillende richtingen.

Vorm

Overal om je heen zie je tweedimensionale en driedimensionale vormen. Tweedimensionale basisvormen zijn: vierkant, rechthoek, driehoek, cirkel en ellips. Driedimensionale basisvormen zijn: cilinder, kubus, balk, bol en piramide.

Voorstelling

De voorstelling betreft het onderwerp van een schilderij. Wat wordt er uit- of afgebeeld? Welk verhaal wordt verteld? Wie of wat stelt het voor?

Compositie

Compositie is een ander woord voor samenstellen en ordenen. Dit bepaald waar de toeschouwer het eerst naar kijkt en zorgt voor ruimte en dynamiek. Er zijn verschillende soorten composities zoals horizontaal, diagonaal, overall en centraal. In het icoon zie je bijvoorbeeld een driehoekscompositie.

Vorbereiding in de klas

Tijd: ca. 60-90 minuten

Doel van de les

Door in de klas al te oefenen met het herkennen en benoemen van beeldaspecten wordt de leeropbrengst in het museum vergroot.

Via www.hnbm.nl/primair-onderwijs/kunst-en-animatie/ vindt u voorbereidende downloads. Deze downloads kunnen zowel op papier als digitaal worden getoond. Verder heeft u nodig: tekenvellen en tekenspullen.

Opdracht 1: Beeldaspecten, wat zijn dat?

(download: *De beeldaspecten*)

De leerkracht toont (bijvoorbeeld op het digibord) *De beeldaspecten* aan de leerlingen. Op de download is een schilderij te zien waarop zes verschillende beeldaspecten worden uitgelicht. Klassikaal worden de juiste beeldaspecten geplaatst in de lege tekstwolkjes. Op deze manier maken de leerlingen kennis met de verschillende beeldaspecten. De leerkracht kan hierbij extra informatie over de beeldaspecten geven (zie pagina 5: "Beeldaspecten").

Opdracht 2: Oefenen met beeldaspecten

(download: *Werkblad oefenen met beeldaspecten*)

Maak tweetallen. Ieder tweetal krijgt een werkblad waarop drie verschillende kunstwerken uit het museum te zien zijn. Per kunstwerk beantwoorden de leerlingen de vragen die op het werkblad staan. Laat leerlingen aan elkaar uitleggen waarom ze hebben gekozen voor bepaalde titels. Eventueel kan deze opdracht ook klassikaal worden uitgevoerd door het werkblad te tonen op het digibord.

Opdracht 3: Blind tekenen

(download: *Afbeeldingen van kunstwerken* en *De beeldaspecten*)

Print de *afbeeldingen van kunstwerken* en gebruik de antwoorden van opdracht 1 ter ondersteuning. De leerlingen werken verder in de tweetallen van opdracht 2.

- Leerling A van het tweetal krijgt een afbeelding van een kunstwerk. De leerlingen gaan met de ruggen tegen elkaar zitten. Leerling A probeert het kunstwerk aan de hand van de beeldaspecten te omschrijven, leerling B moet proberen om met die aanwijzingen het kunstwerk na te tekenen. Vervolgens kijken ze samen of dit is gelukt.

Tip: kies een tweetal dat het tekenen in de klas een keertje voordoet zodat het voor de leerlingen duidelijk is wat de bedoeling is.

- Vervolgens zoekt het tweetal naar een kunstwerk uit opdracht 2 dat het beste past bij dit nagetekende kunstwerk. De leerlingen schrijven kort op waarom ze hiervoor kiezen. Belangrijk is hierbij, dat alle antwoorden die de leerlingen geven goed zijn, fantasie speelt bij deze opdracht een belangrijke rol.
- Vervolgens wisselen de leerlingen en wordt een ander kunstwerk door leerling B beschreven en door leerling A nagetekend. Ook dit kunstwerk wordt aan een ander kunstwerk gekoppeld.

Naar het museum

Het is belangrijk dat u met de leerlingen bespreekt wat zij in het museum kunnen verwachten, zodat zij niet voor verrassingen komen te staan. Vertel de leerlingen daarom goed hoe de dag waarop ze het museum bezoeken eruitziet. Hoe gaan ze naar het museum toe, wat gaan ze in het museum doen en hoe komen ze weer terug op school.

Groepsindeling

In het museum wordt de klas gesplitst in twee groepen. Als u de groepsindeling al op school aan de leerlingen bekend maakt, voorkomt u onrust en vertraging tijdens het museumbezoek.

Museumregels

Bespreek vooraf met de leerlingen wat er wel en niet mag in het museum. Je mag wel: jassen en tassen afgeven bij de garderobe, met potlood schrijven, foto's maken en kijken met je ogen. Je mag niet: schreeuwen, aanraken, rennen, leunen, eten, met je telefoon spelen of muziek luisteren. U kunt hiervoor gebruik maken van:

- *De vertelkaartjes: een museum, wat is dat?*, geschikt voor gebruik in groepjes.
- *De museumregels*. Zie hiervoor ook pagina 14.

U vindt dit alles bij de museumles op onze website.
www.hnbm.nl/primair-onderwijs/kunst-en-animatie/

Begeleiding

Toegang voor begeleidende ouders of leerkrachten is gratis. Minimaal 1 begeleider per 10 leerlingen is verplicht. Ook voor hen is het belangrijk te weten wat er in het museum verwacht wordt. Een brief voor de begeleiders kunt u downloaden via onze website.

De museumles

Tijd: 90 minuten

Aankomst

Als u op een woensdag of donderdag komt, gaan de deuren om 10:00 uur open, op dinsdag of vrijdag is dat 11:00 uur. Meldt u zich bij de kassa. Op het plein voor het museum kunnen de leerlingen nog even spelen totdat het tijd is om naar binnen te gaan. Alle jassen en tassen van de leerlingen worden opgeborgen in een speciale onderwijsgarderobe waar u de sleutel van krijgt. Leerkrachten en begeleidende ouders krijgen een keycord met het opschrift 'schoolbezoek'.

De rondleiding

Groep 1: Deze leerlingen krijgen een rondleiding langs kunstwerken in het museum. Als u bij uw reservering een thema of onderwerp heeft doorgegeven wordt de route aan de hand daarvan bepaald. Het bekijken, herkennen en benoemen van de beeldaspecten op een interactieve manier staat centraal. De eigen blik van de leerlingen staat voorop. Vervolgens worden ze door middel van interactieve werkvormen uitgedaagd om met elkaar in gesprek te gaan over de beeldaspecten die ze herkennen.

De workshop

Groep 2: Deze groep leerlingen gaat aan de slag in het Medialab. Tijdens deze workshop maken de leerlingen een eigen animatiefilmpje. Dit animatiefilmpje zal gebaseerd zijn op één beeldaspect (lijn, kleur, licht, vorm, voorstelling of compositie).

Bij het maken van het animatiefilmpje wordt gewerkt met verschillende materialen per beeldaspect. Met *lijn* gaan de leerlingen bijvoorbeeld aan de slag met klei en bij *voorstelling* mogen ze knippen in afbeeldingen van schilderijen uit het museum. Het einde van de les in het Medialab wordt gebruikt om de gemaakte animaties te bekijken, te bespreken en te reflecteren.

Na 35 minuten wisselen de groepen elkaar af.

Verwerking in de klas

Tijd: ca. 60-90 minuten

Deze afsluitende les is bedoeld voor het verwerken van indrukken uit het museum en zorgt voor een optimale leeropbrengst.

Benodigheden

- Een digibord of computers om de filmpjes terug te kijken.
- Boeken, computers of (kunst)tijdschriften om kunstwerken in op te zoeken.

Bekijken van de filmpjes

Groepjes bekijken nogmaals aandachtig de filmpjes van de andere groepen. Hierbij vragen ze zich af: Waar gaat het over? Wat zijn de beeldaspecten die zijn gebruikt? (lijn, kleur, licht, vorm, voorstelling en compositie)
<https://www.youtube.com/user/MedialabHNBM>

Evaluëren

Maak een buiten-kring en een binnen-kring. Stel een vraag, laat de leerlingen uitwisselen. Dan draait de binnen-kring één plaats door.

- Wat vond je leuk in het museum?
- Wat heb je ontdekt?
- Waar ben je nog nieuwsgierig naar?
- Wat vond je niet leuk?
- Was het makkelijk of moeilijk?
- Wat vond je moeilijk?
- Begreep je goed wat je moest doen?

Kunstdate

In deze opdracht koppelen de leerlingen de filmpjes aan een nieuw kunstwerk. Op welk kunstwerk zou het filmpje verliefd kunnen worden? Wat is een goede kunstmatch? De opdracht kan zowel klassikaal als in groepjes worden uitgevoerd.

1. De klas (of het groepje) zoekt naar een nieuw kunstwerk dat past bij één van de filmpjes gemaakt in het Medialab. Dit kunstwerk kan een schilderij zijn maar uitdagender is om te zoeken naar een kunstwerk van een ander medium zoals: dans, toneel, film, muziek, fotografie, mode, literatuur en beelden.

2. De leerlingen maken een woordweb met de punten die kenmerkend zijn voor het filmpje.
3. Met behulp van dit woordweb gaan de leerlingen op zoek naar een nieuw kunstwerk. Dit kan bijvoorbeeld via Google, de online catalogus van Het Noordbrabants Museum (collectie.hetnoordbrabantsmuseum.nl) of Google Arts & Culture (google.com/culturalinstitute). Geen digibord aanwezig? Ga met de leerlingen op zoek naar een bijpassend kunstwerk dat in de school hangt, of haal tijdschriften of kunstboeken uit de bibliotheek.
4. Als het kunstwerk gekozen is, vergelijk dan op welke manier de beeldaspecten van het nieuwe kunstwerk overeenkomen of verschillen met het filmpje dat is bekeken. Komen ze overeen of verschillen ze juist van elkaar?

Extra lessuggesties

Voorstelling: Maak een decor voor één van de filmpjes die de klas heeft bekeken en voer hier vervolgens een dans, muziek of toneelstuk in op. Op deze manier kan de les aansluiten bij drama, muziek en lichamelijke beweging.

Filmposter: Als de film in de bioscoop gedraaid zou worden is er een poster voor de promotie van de film. In deze opdracht maken de leerlingen zelf een poster. De groepen krijgen één groot vel waarop de poster wordt gemaakt. Optionele materialen: potloden, verf, scharen, lijm, etc. Leerlingen worden hierbij geprikkeld om goed na te denken over de informatie die een poster voor een film hoort te bevatten. Daarnaast hebben de beeldaspecten een belangrijke rol bij het maken van de poster.

Presentatie: (voor groep 7+8) laat de leerlingen meer informatie opzoeken over het kunstwerk, de kunstenaar en het medium. De leerlingen tonen aan de klas welk kunstwerk ze hebben gekozen en waarom. Hierbij herhalen ze de beeldaspecten zowel uit de film als uit het nieuwe kunstwerk. Dit kan op verschillende manieren: de leerlingen kunnen een presentatie voorbereiden maar er kan ook één grote expositie worden gemaakt van alle nieuwe kunstwerken die zijn gevonden.

Leerdoelen en culturele vermogens

De museumles is gebaseerd op de educatieve visie van Het Noordbrabants Museum: kijken, doen en tonen.

Kijken

Vorbereiding in de klas

De leerling bekijkt, beschrijft en vergelijkt afbeeldingen van kunstwerken nauwkeurig en stelt zich open voor kunstwerken.

De museumles

De leerling bekijkt en analyseert verschillende kunstwerken aan de hand van beeldaspecten en vormt hierover een eigen mening.

Verwerking in de klas

De leerling kijkt naar filmpjes van andere groepen en naar nieuwe kunstwerken.

Doen

De leerling tekent een kunstwerk na door goed te luisteren naar andere leerlingen en de informatie te analyseren. De leerling koppelt schilderijen en zoekt naar overeenkomsten.

Tijdens het maken van een animatie-filmpje onderzoekt de leerling de werking van één van de beeldaspecten.

De leerling maakt een plan, zoekt naar een kunstwerk en koppelt het kunstwerk aan het zelfgemaakte filmpje in een actieve werkvorm.

Tonen

De leerling bedenkt een nieuwe titel voor een kunstwerk en onderbouwt waarom.

De leerling laat het zelfgemaakte filmpje aan de klas zien en reflecteert op het werk van anderen.

De leerling toont eigen werk aan klasgenoten en reflecteert op het werk van anderen.

Met de verschillende opdrachten in deze voorbereidende-, museum- en afsluitende les worden de competenties uit de Culturele Ladekast en de vermogens van de Cultuur Loper getraind, door te kijken, te doen en te tonen. Dit sluit aan bij de kern-doelen 54, 55 en 56 van het primair onderwijs.

De museumregels

Je mag niet:	Waarom:	Je mag wel:
schreeuwen	omdat andere bezoekers geen last van jou mogen hebben	zachtjes praten
rennen en leunen	omdat je niet per ongeluk iets wilt omstoten	staan, zitten en rustig lopen
met je telefoon spelen of muziek luisteren	omdat je goed moet opletten om te leren	foto's maken zonder flits
met je jas en tas naar binnen	om te voorkomen dat een dief stiekem iets in zijn jas of tas stopt	jassen en tassen afgeven bij de garderobe
eten in het museum	omdat we geen muizen in het museum willen	naar het restaurant of naar buiten gaan als je iets wilt eten of drinken
met pen schrijven in het museum	omdat een inktvlek moeilijk schoon te krijgen is	met potlood schrijven
dingen aanraken	omdat veel dingen erg oud zijn en snel kapot gaan	kijken met je ogen

Op onze website

De docentenhandleiding en alle ander downloads die u nodig heeft, vindt u digitaal op onze website:

www.hnbm.nl/primair-onderwijs/kunst-en-animatie

Downloads lesmateriaal

- Docentenhandleiding
- De beeldaspecten
- Werkblad oefenen met beeldaspecten
- Afbeeldingen van kunstwerken
- De vertelkaartjes: een museum, wat is dat?
- De museumregels
- Brief voor de begeleiders

**noordbrabants
museum**